

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

FORSKNING

Komplexa förutsättningar för ett modernt civilt försvar

Nytt vin i nya läglar – Om förutsättningarna för ett modernt civilt försvar

Tidsperiod: 2018–2024

Utförare: Lunds universitet

Ansvarig: Rikard Bengtsson

Hur påverkar samhällsförändringar av olika slag möjligheterna att utveckla ett modernt civilt försvar? Genom att studera centrala förändringsprocesser på medborgarnivå, förvaltningsnivå och internationell nivå utvecklar det här projektet ny kunskap om det svenska civila försvarets förutsättningar.

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

MSB:s Kontakt: forskning@msb.se

Foto omslag: Karl Forsberg

Text: Rikard Bengtsson

Produktion: Advant

Publikationsnummer: MSB2512 – december 2024

ISBN-nummer: 978-91-7927-586-0

MSB har beställt och finansierat genomförandet av denna forskningsrapport. Författaren är ensamt ansvarig för rapportens innehåll.

Förord

Förändringsprocesser på olika områden ger nya och komplexa förutsättningar för det offentliga att utforma och styra ett ändamålsenligt civilt försvar. Genom att bättre förstå implikationerna av dessa förändringar ökar möjligheterna att nå uppställda mål för det civila försvaret. Det här projektet tar fasta på förändringar på tre nivåer med ambitionen att bidra till ökad medvetenhet och förståelse bland politiker, tjänstemän och forskare vad gäller förutsättningarna för utformningen av det civila försvaret. I fokus står medborgarnivån, förvaltningsnivån samt den internationella nivån.

Utifrån det ursprungliga projektets ramverk har två tilläggsprojekt adderats till följd av MSB:s extra utlysningar med anledning av Covid 19-pandemin respektive Rysslands invasion av Ukraina. Projektet har således breddats i sin ansats och även förlängts i tid. Det första tilläggsprojektet fokuserar på lärdomar från pandemin vad gäller framtida civil beredskap medan det andra projektet breddar fokus från Sverige till Norden.

Projektgruppen har bestått av Rikard Bengtsson, docent vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet (projektledare), Douglas Brommesson, professor vid Institutionen för statsvetenskap vid Linnéuniversitetet samt Jana Wrangle, doktorand vid Statsvetenskapliga institutionen i Lund. Wrangles avhandling utgörs av en sammanläggningsavhandling huvudsakligen inom den internationella delen av projektet, med planerad disputation maj 2025. Projektet har i perioder också inbegripit projektassistenter – tack till Zigne Edström, Dylan Pashley och Ellen Rahm för fina insatser. Projektet har haft en referensgrupp knuten till sig, som bidragit till projektets utveckling och kvalitet. Tack Annika Brändström, Ulrica Gradin, Karl Lallerstedt, Annika Nordgren Christensen, Andreas Poppius och Bengt Sundelius för värdefulla bidrag! Stort tack även till ansvariga på MSB – Carl Gustaf Erixon, Cecilia Hagsten, Björn Kerlin och Henrik Moberg – för konstruktivt samarbete!

Lund, 2024-10-01

Rikard Bengtsson
Lunds universitet

Innehåll

POLITIKUTVECKLING I EN TID AV STORA SAMHÄLLSFÖRÄNDRINGAR.....	5
MEDBORGARNIVÅN.....	6
Samhällskommunikation om kris och krig.....	6
Pandemihantering och framtida civil beredskap	7
Nordiska uppfattningar om civil beredskap och internationellt samarbete ...	7
FÖRVALTNING I FÖRÄNDRING	9
Styrningsutmaningar mot bakgrund av pandemin	9
Från beslutsfattare till tjänstemän: Den mångfacetterade innebörden av civilt försvar	10
Oklarheter och otydlighet för det civila försvarets lokala genomförare.....	10
DEN INTERNATIONELLA KONTEXTEN	12
Regional säkerhetskultur	12
Socialisering på det säkerhetspolitiska området.....	12
Totalförsvarsutveckling på EU-nivå	13
AVSLUTANDE REFLEKTIONER	14
VIDARE LÄSNING – PROJEKTETS PUBLIKATIONER.....	15

Politikutveckling i en tid av stora samhällsförändringar

All politikutveckling betingas av det samhälleliga sammanhang i vilket politikutvecklingen äger rum. Kunskap om dessa ram-betingelser är således central för ändamålsenlig utveckling av ny politik och genomförande av densamma. Detta gäller inte minst i tider av omfattande förändringar i samhället och den internationella politiken och ekonomin.

Mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa och specifikt Rysslands annektering av Krim och invasion av östra Ukraina beslutade den svenska regeringen i december 2015 att återuppta planeringen för totalförsvaret och återuppbygga det civila försvaret. Samtidigt måste konstateras att Sverige (och dess omvärld) i många avseende är annorlunda idag jämfört med kalla krigets dagar, när det civila försvaret förra gången utvecklades, operationaliserades och genomfördes. I denna skärningspunkt framträder forskningsprojektets principiella huvudfrågeställning: Hur påverkar samhällsförändringar av olika slag förutsättningarna att utveckla ett modernt civilt försvar? Projektet utgår från antagandet att en rad centrala förändringsprocesser ger nya förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret och mer specifikt det civila försvaret. Dessa förändringsprocesser återfinns inom primärt tre områden, som också utgör analysnivåer i projektet – medborgarnivån, förvaltningsnivån och den internationella nivån. *Medborgarnivån* aktualiserar frågor om legitimitet, samhällssammanhållning, ansvarsfördelning (inom och utom offentlig sektor), myndighetskommunikation och ytterst försvarsviljan i samhället. *Förvaltningsnivån* innefattar processer och fenomen som decentralisering, privatisering och utkontraktering, vilka har bäring på frågor om organisering, styrning och implementering av det civila försvaret. *Den internationella nivån* har sin utgångspunkt i frågan om betydelsen av ett enskilt lands bi- och multilaterala interaktion med andra länder och i internationella fora för statens beslutskapacitet, handlingsutrymme och organisering och därmed på vilka sätt staten kan bygga upp och vidmakthålla ett civilt försvar.

Initierad kunskap om förändringar och förutsättningar inom dessa tre domäner och vilka utmaningar som återfinns inom dessa områden ger bättre förutsättningar för att utveckla, inrikta och genomföra det civila försvaret. Dessa tre nivåer har strukturerat projektet och tjänar även som utgångspunkt för redovisningen av projektets olika delstudier nedan. Samtidigt ska konstateras att det är just en analytisk kategorisering; de tre nivåerna är inte oberoende från varandra utan relaterar till varandra på olika sätt, vilket berörs i några av studierna och i den avslutande delen av denna rapport.

Medborgarnivån

I demokratiska politiska system har allmänheten en avgörande roll i legitimeringen av politiska beslut. Tilltro till offentliga aktörer är en central dimension av den politiska processen. I relation till idén om totalförsvaret är detta helt grundläggande – en sådan ”whole-of-society”-ansats till nationell säkerhet innefattar att medborgarna är beredda att ta på sig ett visst ansvar för sin egen och andras säkerhet och bidra till det kollektiva utfallet. Benägenheten att göra så kan antas vara kopplat till hur man ser på offentliga och privata aktörers förmåga att hantera hot och utmaningar och värna säkerhet och välfärd. Som fundament för dynamiken finns grundläggande aspekter som relaterar till samhällssammanhållning och fragmentering, det vill säga ytterst det sociala kontraktet. I takt med att samhället förändras, omformas och möjligen utmanas det sociala kontraktet.

Mot den här bakgrunden inriktas en central del av forskningsprojektet mot frågor om allmänhetens förtroende för samhällsaktörer av olika slag inom ramen för samhällets säkerhet och om synen på olika aktörer – även individens – ansvar för civil beredskap. Även frågan om betydelsen av myndighetskommunikation kring just ansvar, men också hotbilder, blir aktuell.

Samhällskommunikation om kris och krig

I slutet av 2017 gav regeringen MSB i uppdrag att genomföra ett utskick av en broschyr till samtliga hushåll om civilt försvar och råd kring agerande vid kris eller krig. Broschyren – *Om krisen eller kriget kommer* – följde i en tradition sedan andra världskrigets dagar (broschyren, då under namnet *Om kriget kommer*, skickades ut för första gången 1943). Samtidigt har samhället förändrats i väsentliga avseenden sedan det kalla krigets dagar, inte minst vad gäller individualisering och medialisering, varför frågan om masskommunikation av ovannämnda slag fungerar på samma sätt som tidigare inställer sig. Utifrån denna frågeställning har projektet i samarbete med Medborgarpanelen undersökt effekterna av utskicket genom en panelstudie som genomfördes före och efter utskicket.

Resultaten från studien visar att formen för kommunikation fungerar relativt väl vad gäller att nå målgruppen – ungefär två tredjedelar av respondenterna har läst broschyren. Intressant nog är det de unga (-30) och de äldsta (70+) som i högst utsträckning tagit del av broschyrens innehåll. När det gäller effekter av utskicket kan noteras att förtroende för olika offentliga aktörers beredskap för civilt försvar inte skiljer sig märkbart åt före och efter utskicket – siffrorna är något högre efter utskicket förutom för statliga myndigheter, men inga förändringar är statistiskt signifikanta. Dock kan konstateras att det skiljer sig åt mellan kvinnor och män – medan kvinnors förtroende ökade efter utskicket minskade männens. Vad gäller synen på olika aktörers ansvar kan däremot noteras skillnader före och efter utskicket – det förefaller vara så att utskicket inskräppte allvaret; respondenterna menar efter utskicket att samtliga aktörskategorier bär ett större ansvar efter utskicket.

Studien har tydliga implikationer för fortsatt arbete med samhällskommunikation kring krisberedskap och civilt försvar. Det traditionella formatet med en pappersbroschyr, om än understött av kommunikation i andra kanaler, visade sig fungera väl för att nå målgruppen och få effekt i form av inskräpt ansvar.

Pandemihantering och framtida civil beredskap

Den samhällsomvälvande coronapandemin aktualiserade helt grundläggande frågor om bland annat samhällets motståndskraft och olika aktörers förmåga att hantera akuta kriser. Mot den bakgrunden har forskningsprojektet genomfört flera studier kring allmänhetens uppfattningar om förtroende för olika samhällsaktörers hantering av pandemin och vad pandemierfarenheterna säger om framtida civil beredskap. Studiernas empiri härstammar från medverkan i SOM-institutets särskilda corona-undersökning liksom dess årliga nationella undersökningar.

Studieresultaten visar på en betydande variation i allmänhetens grad av förtroende för olika aktörers hantering av pandemin, där det kan konstateras att statliga myndigheter och regionerna åtnjuter högst förtroende, medan framför allt företag och den enskilde medborgaren åtnjuter väsentligt lägre förtroende. I fråga om relevanta faktorer som förklarar variationen återfinns kön, inkomst och politisk orientering.

Hur relaterar erfarenheterna av pandemin till frågan om förtroendet för framtida civil beredskap? Inledningsvis kan konstateras att för i princip alla aktörskategorier har allmänheten uppfattningen att erfarenheten av pandemins inledande delar (våren 2020) har ökat förtroendet för dessa aktörers framtida civila beredskap. Särskilt gäller detta för staten, regionerna, näringslivet och civilsamhället. Men vid en jämförelse med en senare undersökning (hösten 2021) kan konstateras att den positiva bilden förbytts, vad gäller stat, civilsamhälle och den enskilde medborgaren. Som kontrast åtnjuter EU en ökning vad gäller förtroendet för framtida beredskap. Studien ger sammantaget viktiga lärdomar kring dynamiken i förtroendet för krishantering under olika stadier av kris.

Nordiska uppfattningar om civil beredskap och internationellt samarbete

Hur förhåller sig den svenska allmänhetens uppfattningar om ansvar, hot och förtroende till bilden i övriga nordiska länder? I ytterligare en delstudie på medborgarnivå inom projektet fokuseras på vilken grad av förtroende som allmänheten i de nordiska länderna har för det egna landets civila beredskap och hur man ser på internationellt (nordiskt och europeiskt) samarbete inom området civil försvar. Studien baseras på enkätundersökningar i samtliga nordiska länder under perioden maj–juli 2023.

När det gäller frågan om den nordiska allmänhetens syn på frågor om civil beredskap kan observeras en betydande variation, dels i uppfattningar om ansvarsförhållanden (som reflekterar en totalförsvarsidé i Sverige och Finland som inte syns i övriga länder), dels kring hotuppfattningar (samsyn kring desinformation som ett framträdanden hot, men exempelvis olika syn på risken för krig – och med Island i en särposition givet dess geografiska läge och risk för naturkatastrofer).

Vad gäller efterfrågan på samarbete framträder en delvis splittrad bild: allmänheten i de nordiska länderna är generellt positivt inställda till internationellt samarbete, men prioriterade forå skiljer sig åt mellan länderna – nordiskt samarbete föredras framför europeiskt och transatlantiskt sådant i samtliga länder utom Danmark. Resultaten har relevans för frågan om fortsatt och fördjupat nordiskt samarbete och vägval mellan ett allnordiskt samarbete och en differentierad integrationsprocess.

Delstudien knyter an till den internationella nivån i projektet i fråga om legitimiteten för internationellt samarbete (se nedan angående studie om nordiska (och baltiska) tjänstemäns syn på samarbete inom det här aktuella området).

Förvaltning i förändring

Förvaltningsdelen av forskningsprojektet tar sin utgångspunkt i ett antal förvaltningspolitiska utvecklingslinjer de senaste decennierna, såsom decentralisering (med innebörden att den lokala nivåns betydelse ökat/stärkts), näringslivets ökade betydelse för offentlig verksamhet (genom processer som privatisering och utkontraktering), nya styrningsmodeller (som *new public management* och nätverksstyrning) och omorganiseringen av den svenska krisberedskapen. Här bör också nämnas EU-medlemskapets betydelse för svensk förvaltning. Förutsättningarna för organisation, styrning och administration av det civila försvaret påverkas av samtliga dessa strukturella dimensioner. Till bilden hör också pandemins såväl kortsiktiga utmaningar som långsiktiga konsekvenser.

Styrningsutmaningar mot bakgrund av pandemin

Covid 19-pandemin satte svensk krisberedskap under blyxtbelysning. Pandemin gav därmed ett lika ovälkommet som illustrativt exempel på de styrningsutmaningar den civila krisberedskapen präglades av vid tiden för pandemin och som i alla fall i delar är fortsatt relevanta att ta i beaktande. I en delstudie undersöker projektet därför styrningsutmaningar under pandemin, avrapporterad dels i en fördjupande artikel om de upplevda svenska styrningsutmaningarna, dels i en rapport där de svenska styrningsutmaningarna sätts i nordisk (DK, FI, NO) jämförelse.

Utgångspunkten i delstudien är styrningsutmaningar i det civila försvaret som beredskapsmyndigheter hade uppmärksammat före pandemin (flernivåproblematik, nya styrformer, samt privatisering). I delstudien studeras om dessa upplevda utmaningar besannades under pandemin och i så fall på vilket sätt. I den fördjupande delen kring det svenska fallet kan konstateras att flernivåproblematik med nationell styrning av regional och lokal verksamhet är ett återkommande problem också under pandemin. Även nya styrformer, inte minst nätverksstyrning och samordning istället för linjestyrning, återkommer under pandemin med oklara förhållanden kring vem som är den främste bland de samordnande myndigheterna. Däremot är privatisering ett tema som inte uppmärksammas i samma utsträckning under pandemin. Resultaten vad gäller flernivåproblematiken och oklara styrningsförhållanden framkommer också i andra delstudier i projektet (se nedan). Sammantaget är detta områden med tydliga utmaningar för den fortsatta utvecklingen av det civila försvaret.

I jämförelse med de nordiska grannländerna konkluderar studien att styrningsutmaningar som finns i Sverige återkommer också hos de nordiska grannländerna. Däremot finns viktiga nyansskillnader, med högre grad av centralisering i Danmark och Norge, tydligare hierarki i styrningen hos Danmark, Finland och Norge, samt en tydligare roll för privata aktörer i Finlands beredskapsplaner.

Från beslutsfattare till tjänstemän: Den mångfacetterade innebörden av civilt försvar

En central fråga i genomförandet av beslutad politik är i vilken utsträckning de politiska avsikterna från central nivå når den operativa myndighetsnivån på avsett vis. Det kan antas att totalförsvarets två delar skiljer sig härvid, på så sätt att det militära försvaret innefattar en förhållandevis tydlig målbild, myndighets- och styrningsstruktur samt resursallokering medan det civila försvaret inom samtliga dessa områden är betydligt mer komplext. Mot denna bakgrund fokuserar en av delstudierna på förvaltningsområdet i projektet på hur det fungerar när ett mångtydigt begrepp som civilt försvar överförs från beslutsfattarnivån och den där beslutade officiella innebörden till tjänstemän i myndigheter som ska omsätta det i sin egen verksamhet. Genom att studera hur myndighetsföreträdare från en rad beredskapssektorer förstår innebörden av begreppet kan konstateras att det föreligger en betydande variation. En grundläggande skiljelinje återfinns mellan de som uppfattar civilt försvar enligt en territoriellt baserad säkerhetslogik (som är den som ligger till grund för det militära försvaret) och de som förstår civilt försvar ur ett bredare samhällssäkerhetsperspektiv. Denna väsentliga skillnad i övergripande förståelse av begreppet kompliceras ytterligare av att variationen återfinns inte bara mellan utan också inom olika beredskapssektorer. Med andra ord är policyöverföringen från beslutsfattarnas diskursiva nivå till tjänstemännens operativa nivå behäftad med mångtydighet, vilket ger utrymme för olika tolkningar – förståelser – av politikens innehåll, vilket i sin utgör centrala utmaningar för effektiv implementering av beslutad politik och för samverkan mellan myndigheter.

Oklarheter och otydlighet för det civila försvarets lokala genomförare

Den svenska förvaltningsmodellen med organisatoriskt fristående myndigheter och kommunal självstyrelse på regional och lokal nivå ger speciella förutsättningar för politikutformning och -genomförande, så även vad gäller det civila försvaret. Väsentliga delar av det arbete som behöver göras för att återuppbygga och utveckla det civila försvaret återfinns på kommunal nivå. Mot denna bakgrund undersöker projektet i en delstudie på kommunal nivå hur ansvariga politiker (kommunstyrelseordförande) och tjänstemän ansvariga för beredskap och civilt försvar – det civila försvarets genomförare – uppfattar styrningsförhållanden, kommunikation och förväntningar från central nivå vad gäller genomförandet av det civila försvaret på lokal nivå. Även frågan om förståelsen av begreppet civilt försvar ingår i studien, som genomfördes i form av en enkätundersökning till kommunala politiker och tjänstemän.

Utifrån enkätaterialet kan konstateras att det i båda kategorier svarande finns en stor variation i hur man uppfattar ansvarsförhållanden, begrepps innebörd och förväntningar inom det civila försvarets område. Därtill är en genomgående observation att politiker och tjänstemän som grupper har olika uppfattningar om dessa dimensioner – tjänstemän uppfattar konsekvent en större grad av oklarhet och otydlighet i förutsättningar. Slutsatsen är att det i avsaknad av tydlig kommunikation och klara regleringar finns utmaningar vad gäller förutsättningar för ett effektivt genomförande av det civila försvaret på lokal nivå.

Den internationella kontexten

Den internationella delen av forskningsprojektet tar sin utgångspunkt i frågan om hur det omgivande säkerhetspolitiska sammanhang som Sverige är del av påverkar förutsättningarna att utforma det nya civila försvaret. Projektet studerar bland annat graden av samsyn om totalförsvaret och regionalt samarbete bland de nordisk-baltiska länderna, Sveriges interaktion med Nato före medlemskapet och EU:s framväxande diskurs kring totalförsvaret utifrån begreppet strategisk autonomi.

Regional säkerhetskultur

En gemensam säkerhetskultur inom en grupp länder kan antas påverka möjligheterna för samarbete och gemensam problemlösning för att öka motståndskraften i samhället. Med gemensam säkerhetskultur avses här en bland en uppsättning länder gemensam säkerhetspolitisk föreställningsvärld (om hotbilder och det internationella systemets karaktär), gemensam identitet, samt gemensamma preferenser kring konkret agerande (operativt säkerhetspolitiskt arbete).

Utifrån frågan om graden av gemensam säkerhetskultur i det nordisk-baltiska området har projektet med bas i nationella säkerhetsstrategier, försvarsberedningsrapporter och liknande officiella dokument i de åtta länderna genomfört en intervjustudie med tjänstemän i samtliga länder. I fokus står dels graden av samsyn vad gäller innebörden av totalförsvaret (som finns som försvarsidé i samtliga länder, om än under delvis olika etiketter), dels synen på existerande och potentiellt regionalt samarbete på totalförvarsområdet. Bland resultaten av studien kan noteras att det på tjänstemannanivå finns en efterfrågan på fördjupat samarbete inom totalförvarsområdet men att det föreligger begränsad gemensam säkerhetskultur att bygga på inom gruppen som helhet; snarare är det en gruppering bestående av Sverige, Norge och Finland som utgör kärnan i det regionala sammanhanget. I studien framkommer också att den regionala interaktionen ses som inbäddad i och beroende av EU- och Nato-samarbetena och därmed avhängig dels policyutvecklingen i EU på området, dels Nato-dynamiken när samtliga åtta länder numera är medlemmar.

Socialisering på det säkerhetspolitiska området

En annan delstudie tar sin utgångspunkt i forskningen om socialisering inom internationella relationer, det vill säga hur stater (i realiteten individer som företräder stater) införlivar omgivningens normer och regler och som konsekvens ändrar sitt agerande. Utifrån projektets övergripande syfte tar sig delstudien an frågan om socialisering av icke-medlemmar (*outsider socialization*) och mer specifikt frågan om graden av socialisering av Sverige som partnerland till Nato innan medlemskapet inom området civilt försvar/resiliens. Även denna studie är

praktiker-orienterad, i meningen att det är tjänstemän på svenska myndigheter som är respondenterna i den intervjustudie som utgör det empiriska underlaget för undersökningen.

Studien visar att interaktionen med Nato på det civila försvarets område före medlemskapet gav upphov till ytterst begränsad socialisering av svenska tjänstemän. Den formella exkluderingen från beslutsprocesser till följd av partner- snarare än medlemsstatus i kombination med olikheter i policyprocessens utformning mellan Sverige och Nato samt begränsad praktisk prioritering av interaktion med Nato (åtminstone gällande andra myndigheter än MSB) höll tillbaka socialiseringen trots ambitioner på regeringsnivå att närma sig Nato och exempelvis införliva dess sju civila förmågekrav i svensk planering. Detta kan antas göra startsträckan längre för samarbete inom det civila försvarets område när Sverige nu är medlem.

Totalförvarsutveckling på EU-nivå

Precis som för andra medlemsländer innebär Sveriges medlemskap i EU att policyutvecklingen på europeisk nivå påverkar utvecklingen av nationell politik. Detta gäller även inom säkerhets- och försvarspolitik, inom ramen för de speciella fördragsmässiga förutsättningar som omgärdar detta område. Medan EU under lång tid har successivt utvecklat olika samarbeten inom/av relevans för civilt försvar och krisberedskap sker nu en utveckling också på det militära området, exempelvis vad gäller försvarsindustri och PESCO-projekt.

I en ännu inte avrapporterad studie (inom ramen för det avhandlingsprojekt som forskningsprojektet innefattar) undersöks hur ambition inom EU-systemet att etablera så kallad strategisk autonomi kan förstås som utvecklingen av en totalförvarsidé på europeisk nivå. Utifrån en tidsserieanalys av såväl kommissions- som rådsdokument märks en tilltagande ambition att anlägga ett totalförvarsperspektiv på säkerhet med såväl militära som civila delar (om än i en okonventionell balans mellan delarna givet EU-systemets kompetensfördelning och särdrag). Den tillträdande Europeiska kommissionen har därtill uttalat ambitionen att utveckla en ”beredskapsunion” under mandatperioden. För Sveriges del kan detta förväntas innebära att EU-nivåns betydelse som förutsättning för den svenska utvecklingen av civilt försvar ökar ytterligare, även om den mer konkreta utvecklingen inom EU-systemet fortfarande återstår.

Avslutande reflektioner

Den övergripande konklusionen från det här avrapporterade forskningsprojektet är att förutsättningarna för att utveckla ett modernt civilt försvar är komplexa. I en rad avseenden som redovisats ovan påverkas den politiska beslutsprocessen av villkor som helt eller delvis sätts av andra aktörer och omgärdas av strukturella dimensioner som är svåra att ändra på kort sikt. Det handlar om folklig förankring och legitimitet för politiska beslut som påverkar människors vardag och framtid, om organiseringen och styrningen av den offentliga verksamheten och dess beroende av privat sektor, men också om den internationella flerskiktade väv av samarbetsrelationer och -institutioner som ger rambetingelserna för svensk säkerhets- och försvarspolitik. Initierad kunskap om denna dynamik är nödvändig för ändamålsenlig utveckling av det civila försvaret.

Samtidigt är det helt grundläggande att understryka att komplexiteten också finns i den politiska processen som sådan - civilt försvar inte är ett statiskt arrangemang utan ett pågående arbete – ett rörligt mål. Under forskningsprojektets tid har således ett antal offentliga utredningar genomförts (vissa avslutade, andra fortfarande pågående), resurstilldelningen i grunden förändrats (ökat) och ett nytt system för civil beredskap införts. Därtill har Sverige tagit steget in i Nato. När Sverige nu fortsätter utvecklingen och genomförandet av det civila försvaret framträder mot den bakgrunden flera potentiella implementeringsutmaningar som ger anledning till fortsatt forskning. Det gäller inte minst hur den faktiska organiseringen och styrningen konkret fungerar, hur näringslivet integreras i verksamheten, hur likvärdiga förutsättningar för civilt försvar i hela landet kan förverkligas och vilken betydelse den internationella dimensionen av civilt försvar får.

Vidare läsning – projektets publikationer

Bengtsson, Rikard (2020) "Nordic Security and Defence Cooperation: Differentiated Integration in Uncertain Times", *Politics and Governance* 8(4): 100–109. DOI: 10.17645/pag.v8i4.3338.

Bengtsson, Rikard (2021) "Coronakrisens strategiska implikationer: Globala skiften och EU:s framtid", *Statsvetenskaplig tidskrift* 123(5): 567–591.

Bengtsson, Rikard och Brommesson, Douglas (2022) "Institutional trust and emergency preparedness: Perceptions of Covid 19 crisis management in Sweden", *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 2022: 1–11.
DOI: 10.1111/1468-5973.12391.

Bengtsson, Rikard och Brommesson, Douglas (2022) "Allmänhetens förtroende för pandemihantering och framtida civil beredskap". I Ulrika Andersson, Henrik Oscarsson, Björn Rönnerstrand & Nora Theorin (red), *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet.

Bengtsson, Rikard och Brommesson, Douglas (2023) "Styrningsuppfattningar, förtroende och hotbilder hos det civila försvarets genomförare", *Statsvetenskaplig tidskrift* 125(3): 767–794.

Bengtsson, Rikard och Brommesson, Douglas (2024) "Trusting neighbours? Public perceptions on civil defence cooperation across the Nordics", antagen för publicering i *Cooperation and Conflict*.

Bengtsson, Rikard, Brommesson, Douglas och Edström, Zigne (2020) "Civil beredskap i coronatider: Förtroendet störst för staten och för regionerna". Göteborg: SOM-institutet.

Bengtsson, Rikard, Brommesson, Douglas och Edström, Zigne (2020) "Svenskarnas inställning till internationellt samarbete inom civil beredskap". Göteborg: SOM-institutet.

Bengtsson, Rikard och Edström, Zigne (2020) EU:s hantering av coronakrisen. Lund: Statsvetenskapliga institutionen.

Brommesson, Douglas (2021) "Civil beredskap och offentlig styrning under pandemin 2020–2021", *Statsvetenskaplig tidskrift* 123(5): 141–158.

Brommesson, Douglas och Bengtsson, Rikard (2019) "Staten som kommunikatör. En panelstudie av effekterna av informationskampanjen *Om krisen eller kriget kommer*", *Kungliga Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift* nr 4/2019.

Brommesson, Douglas och Edström, Zigne (2021) *Coronapandemin och de upplevda styrningsproblemen – det svenska fallet i nordisk jämförelse*. Lund: Statsvetenskapliga institutionen.

Wrange, Jana (2022) “Entangled Security Logics: From the Decision-Makers’ Discourses to the Decision-Takers’ Interpretations of Civil Defence”. *European Security* 31(4):576–596. DOI: 10.1080/09662839.2021.2021889.

Wrange, Jana (2024), “‘Outsider’ socialization: Sweden’s interaction with NATO in civil defence prior to membership”, *Defence Studies* 24(2): 299–319.
DOI: 10.1080/14702436.2024.2332321

Wrange Jana, Bengtsson, Rikard och Brommesson, Douglas (2024) “Resilience through total defence: Towards a shared security culture in the Nordic–Baltic region?”, *European Journal of International Security* 2024: 1–22.
DOI:10.1017/eis.2024.15.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se

Publikationsnummer MSB2512 – december 2024 ISBN-nummer 978-91-7927-586-0